

Cooperarea în intelligence. Mutații generate de noul context de securitate

Aurora-Elena BARĂU
Serviciul Român de Informații
e-mail: **aura_22_88@yahoo.com**

Abstract

The present paper tackles upon one of the highly classified fields within the intelligence sphere, the current cooperation relationships between the intelligence services, putting great emphasis on the major transformations and mutations generated by the 9/11 events. The so-called asymmetrical threats, as well as the new warfare that intelligence agencies have to deal with, imposed a considerably different approach of the international cooperation activity, which has evolved from an auxiliary sector to a priority one.

Keywords: intelligence services, asymmetrical threats, need to share, need to know.

După două decenii de la încheierea oficială a confruntării clasice, specifice Războiului Rece, dintre cele două blocuri oponente, structurile de securitate se confruntă cu o nouă provocare – o luptă generalizată împotriva terorismului islamic și a altor amenințări neconvenționale, ceea ce impune noi eforturi de adaptare. În acest context, s-a conturat din ce în ce mai clar necesitatea formulării unor răspunsuri conjugate la provocările noului mediu de securitate, ceea ce implică dezvoltarea capacității de adaptabilitate, flexibilitate și reacție rapidă. Coordonatele actuale de securitate, determinate pe de o parte de dispariția dihotomiei create de ideologia comunistă, iar pe de altă parte de amplificarea amenințărilor neconvenționale, au condus la înregistrarea unei deschideri către cooperare și la extinderea domeniilor de colaborare între nucleele care compun „rețeaua globală de securitate”.

În prezent, se remarcă nu doar o creștere cantitativă a schimbului informațional dintre servicii aparținând unor state diferite, ci și transformări de factură calitativă. State despre care altădată s-ar fi considerat că este imposibil să încheie un parteneriat sunt astăzi angajate în relații de cooperare strânse care au trasgresat cu mult cadrul obișnuit de colaborare, specific secolului trecut. În timp ce schimburile informaționale la nivel bilateral își consolidează poziția de principal mijloc de cooperare externă, cooperarea multilaterală în paliere precum instruirea, pregătirea de cadre,

dar și derularea de operațiuni de teren se înscrie de asemenea într-un trend ascendent, câștigând din ce în ce mai mult teren. Suntem așadar martori ai unei creșteri remarcabile în ceea ce privește interconectările dintre structurile de intelligence, ceea ce face ca distincția dintre ceea ce constituie intern și extern să intre într-un proces de erodare.

O analiză succintă a principalelor elemente constitutive ale proiectului de reformă al SRI relevă numeroase similitudini cu modelul american de reorganizare a comunității de intelligence, ceea ce constituie o dovadă în plus care atestă transformarea componentei de cooperare la nivel extern și adaptare la standardele occidentale dintr-o preocupare comună, într-una prioritară.

Prezentul studiu reflectă așadar, latura mai puțin cunoscută a serviciilor de securitate, cea diplomatică, cooperativă, contribuind în acest fel la demontarea mitului privind opacitatea și închistarea „tradițională” a acestor structuri.

I. Noile amenințări de securitate și necesitatea „răspunsului” comun

În prezent, există un consens unanim în ceea ce privește caracterul emergent și natura dinamică a noilor tipuri de amenințări de securitate. În încercarea de a defini situația actuală, s-a vorbit chiar și despre „un al patrulea război mondial”.¹

Ultimul deceniu al secolului XX a însemnat pentru întreaga lume o perioadă zbuciumată, caracterizată de transformări profunde la nivel global, transformări ce țin atât de redesenări ale frontierelor, cât și de schimbări de regim și ideologie. Redesenarea granițelor a însemnat sporirea numărului de actori statali la nivel global, iar schimbările de regim și ideologie au generat noi tipuri de actori și forme surprinzătoare de manifestare a acestora.²

Au căpătat o importanță tot mai mare, datorită rolului manifestat pe scena globală, actorii nonstatali (corporații multinaționale și transnaționale, ONG-uri etc.), ale căror acțiuni sunt uneori dificil de prevăzut. De asemenea, unele dintre acestea au preluat practici și obiective pe care statele nu și le mai puteau permite. Alte fenomene disturbante tind să sufere mutații

¹ Dr. Michael C. Desch, profesor în cadrul „Bush School of Foreign Policy”, Texas A&M University citat în *Intelligence Strategy: New Challenges and opportunities– Conference Proceedings*, 26-27 septembrie 2007, National Defence Intelligence College, Washington D.C., octombrie 2008, p. 73.

² Nicolae Dolghin, Alexandra Sarcinschi, Mihai-Ștefan Dinu, *Riscuri și amenințări la adresa securității româniei. Actualitate și perspective*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004, p. 16.

majore, căpătând statut deplin de actor al scenei internaționale, un actor al cărui chip este din ce în ce mai greu de identificat, așa cum se întâmplă în cazul terorismului. Riscurile și amenințările au căpătat un aspect internaționalizat „reușind” să ignore, în manifestările lor, granițelor statale, ceea ce a avut ca urmare o estompare rapidă a diferențelor dintre securitatea internă și cea externă. Această estompare a condus, la rândul său, spre manifestarea tendinței majorității actorilor statali de a acționa, în ceea ce privește domeniul securității și apărării, în cadrul unor inițiative sau organizații regionale sau globale. S-au dezvoltat, astfel, sau sunt în plin proces de dezvoltare, politici de securitate și apărare comune pe plan regional sau / și global.³

Lărgirea ariei de acces la informații reprezintă una dintre principalele provocări cu care se confruntă actualmente serviciile de intelligence. Sursele și resursele deținute de structurile de informații ale unui stat, indiferent de capacitățile acestuia, nu vor putea asigura niciodată o acoperire informativă de fond, totală a mediilor de interes, fiind astfel necesară gestionarea unei palete mult mai variate de mijloace de informare, între care un loc deosebit de important este ocupat de cooperarea cu instituții similare din exterior. Serviciul de intelligence modern începe să se asemene cu o mare companie modernă, care pune accent pe eficiență, coordonare, parteneriat și management de calitate. În multe servicii de intelligence din Occident, acest proces se află în plină desfășurare și reprezintă răspunsul corespunzător la amenințările în schimbare ale începutului de secol, dar este în mod cert o noutate din punctul de vedere al unor servicii care în mod tradițional preferau inițiativa în locul doctrinei și apelul la resursele proprii în detrimentul perspectivei cooperării externe.⁴ Mutațiile majore ale mediului de securitate, la care s-a făcut deja referire, au determinat transformări multiple chiar și la nivelul acestor instituții greoaie, care, în calitatea lor de membre ale unor structuri internaționale sau de pretendente la acest statut, s-au văzut nevoite să se adapteze „din mers” noilor tendințe și să renunțe la mai vechile practici rudimentare.

Însemnătatea deosebită a inițiativei de cooperare la nivel internațional a fost afirmată și reconfirmată în repetate rânduri de către analiști și lideri de marcă din domeniul activității de intelligence sau din sfera politicului. Eliza Manningham – Buller, spre exemplu, în urma atacurilor cu bombă

³ *Ibidem*, p. 17.

⁴ Steve Tsang, *Serviciile de informații și drepturile omului în era terorismului global. Geopolitica lumilor secolului XXI*, trad. Irina Bondar, Cristina Dogaru, Laura Drăghici, Adelina Negoită, București, Ed. Univers Enciclopedic, 2008, p. 234.

de la Londra din iulie 2005 declara: „Unul dintre atuurile pe care le deținem în confruntarea cu această amenințare globală (terorismul internațional) îl reprezintă îndelungata relație de încredere și cooperare între serviciile de informații din Europa și nu numai.”⁵ Sir David pe de altă parte, vorbea chiar despre oportunitatea reînțoarcerii la un sistem centralizat, considerând că doar în acest fel se poate redobândi caracterul unitar al comunității de intelligence și se poate spori eficiența acestor structuri prin asigurarea interschimbului reciproc de informații.

Această tendință a fost receptată și asimilată și de structurile de informații din România, actualul director al Serviciului Român de Informații, George Cristian Maior declarând în acest sens: „Chestiunea sensibilă a cooperării între serviciile de informații din țări diferite nu poate fi omisă în contextul necesității de a face schimburi de informații și mai ales de produse analitice finite; dacă amenințările sunt transnaționale, este evident că și răspunsul la acestea trebuie să depășească granițele naționale”.⁶

Așadar, comunitatea internațională nu mai poate aborda noile provocări reprezentate de actorii nonstatali în lipsa unei apropieri unitare și cooperative. Unul dintre principalii piloni pe care se fundamentează lupta împotriva terorismului și asigurarea securității UE în general, este cooperarea în intelligence în vederea asigurării unui suport informațional veritabil, acesta reprezentând de fapt un prim pas în vederea „coagulării” și apropierii interstatale.⁷

II. Restructurări instituționale post 9/11. Tranziția de la „need to know” la „need to share”

Comunitatea americană de intelligence, ca de altfel majoritatea structurilor similare din alte țări, s-a transformat profund odată cu sfârșitul Războiului Rece și pe parcursul anilor '90 pe fondul mutațiilor multiple survenite la nivelul mediului de securitate. A urmat apoi momentul 9/11, care a consfințit redirecționarea completă a priorităților de acțiune ale serviciilor de intelligence, marcând intrarea într-o nouă etapă, definită de noi riscuri și amenințări, care nu pot fi abordate decât la nivel multilateral.

⁵ Steve Tsang, *Op.cit.*, p. 291.

⁶ George Cristian Maior, autor al studiului introductiv al lucrării lui Steve Tsang, *Serviciile de informații și drepturile omului în era terorismului global. Geopolitica lumilor secolului XXI*, trad. Irina Bondar, Cristina Dogaru, Laura Drăghici, Adelina Negoită, București, Ed. Univers Enciclopedic, 2008, p. 12.

⁷ Eveline R. Hertzberger, *Counter Terrorism Intelligence Cooperation in the European Union*, European Foreign and Security Studies Policy Program, p. 2.

Dacă până la 11 septembrie 2001 terorismul avea o semnificație regională, odată cu aceste evenimente, acesta devenea o problemă de securitate de interes global. Creșterea exponențială a impactului și importanței atribuite acestui fenomen se află în strânsă legătură cu procesele conexe globalizării și cu accesul tot mai ușor la tehnologie, care au avut un rol facilitator.⁸ Nu întâmplător atacurile de la 11 septembrie sunt considerate o emblemă a globalizării, dar și o nouă paradigmă de desfășurare a atentatelor teroriste.

În aceste condiții, prevenirea și combaterea terorismului internațional impun adoptarea unor noi modalități de evaluare, precum și capacități și metode de acțiune adecvate. Extinderea fenomenului terorist și pericolul deosebit al acestuia au determinat acțiuni conjugate pentru contracararea lui și realizarea unei coaliții la nivel global. În același timp, a apărut necesitatea reconsiderării profunde a sistemului de intelligence per ansamblu și îndeosebi a rolului și locului componentei de cooperare externă în cadrul acestuia.

Imediat după momentul 9/11, aprecieri precum „totul s-a schimbat” sau „America și lumea întreagă nu va mai fi aceeași” au fost uzitate cu o frecvență fără precedent. Analiza amănunțită care a urmat a scos în evidență erorile evidente ale percepției americane, care avea la bază distincții precum „intern-extern”, „mediere sau intervenție militară”, distincții care nu se pliau aproape deloc pe realitățile curente. Raționamentele și concluziile Comisiei 9/11, poate mai mult ca oricare alte amendamente oficiale ale unei instituții statale, continuă să persiste în memoria colectivă ca „un eșec de proporții al imaginației naționale”⁹.

Intelligence-ul american a fost bazat, timp de mai multe decenii, pe trei principii, două explicite și unul implicit. Principiile explicite sunt „compartimentarea muncii” – o reflecție directă a conceptelor organizaționale corporative ale secolului al XIX-lea și „need to know”. Principiul implicit făcea referire la corelația care există între sensibilitatea procesului prin intermediul căruia informațiile sunt obținute și valoarea efectivă a informațiilor. Aceste principii au îngreunat mult orice inițiativă de cooperare deschisă și solidă cu entități similare, din interiorul țării și mai ales din exterior, alimentând tradiționalul caracter opac și închis al structurilor de intelligence.

⁸ J. Baylis, S. Smith, *The Globalization of World Politics*, Londra, Oxford University Press, 2005, p. 480 *apud* Dr. Maricel Antipa, *Triumviratul dezastrului global*, București, Editura Monitorul Oficial, 2010, p. 7

⁹ William M. Nolte, *American Intelligence after the 2008 Election*, articol în *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, Ed. Routledge – Taylor&Francis Group, 2008, p. 433.

„Schimb informațional, mai multă flexibilitate și răspundere civilă sunt noile direcții de acțiune în comunitatea americană de intelligence”.¹⁰ Aceste trei principii aveau să stea la baza noii imagini a serviciilor de intelligence americane, al căror proces de restructurare a fost inițiat imediat după 11 septembrie 2001. Cadrul legal adoptat în scopul susținerii demersurilor de adaptare a comunității americane de intelligence la specificul noilor amenințări de securitate a inclus: „USA Patriot Act” (octombrie 2001), „Terrorism Prevention Act” (2004), „Intelligence Reform Act” (2004) etc.

Dintre toate schimbările care au marcat sistemul de securitate național al SUA după septembrie 2001, una dintre cele mai complexe, importante, dar și frustrante transformări se referă la procesul de reconsiderare a relației dintre guvernul federal și instrumentele sale de securitate (militare, de intelligence și de aplicare a legii) și instrumentele locale sau de stat, devenite acum „aliate”, așa cum nu s-a mai întâmplat niciodată în istoria SUA. Astfel, pe măsură ce publicul american a început sădea semne de recuperare după șocul reprezentat de evenimentele de la 11 septembrie, a apărut o reacție firească, aproape unanim împărtășită, care făcea trimitere la eșecul autorităților federale și statale în a stabili conexiuni și a dezvolta relații de cooperare eficiente. Recenta apariție a Departamentului de Securitate Internă nu schimbă cu nimic faptul că, spre deosebire de cazul altor state-națiuni, securitatea internă americană reprezintă un adevărat efort federal, incluzând un guvern federal, 50 de guverne statale și mii de primării și municipalități. Cu toate acestea, au fost înregistrate progrese notabile în angajarea instituțiilor locale și statale în relații directe și strânse cu guvernul federal, într-o asemenea manieră catalogată drept „de neimaginat” cu un deceniu înainte.¹¹ Aceste demersuri au inclus, spre exemplu, crearea a peste 40 de „centre de fuzionare”, în cadrul cărora, oficiali guvernamentali și locali încearcă se reunească laolaltă informații din toate sursele disponibile și să acționeze în baza acestora.

În octombrie 2005, primul director general al comunității de intelligence, John Negroponte, a emis Strategia Națională de Intelligence a SUA. El a reamintit cerința lui G. W. Bush, formulată în cadrul Actului de Reformă al Activității de Intelligence și a Actului de Prevenire a Terorismului din 2004, în cadrul căruia își exprima așteptările în legătură

¹⁰ Dr. R. Carter Morris, Director al Sectorului “Information Sharing and Knowledge Management” din cadrul Oficiului de Intelligence și Analiză aparținând Departamentului de Securitate Internă al SUA *apud Intelligence Strategy: New Challenges and opportunities – Conference Proceedings*, 26-27 septembrie 2007, National Defence Intelligence College, Washington D.C., octombrie 2008, p. 50.

¹¹ *Ibidem*, p. 433.

cu „transformarea comunității de intelligence într-o structură mult mai unitară, mai bine coordonată și eficientă”. Negroponte a adăugat: „Această strategie implică o reformă pe termen lung a mai vechilor practici și aranjamente din domeniul intelligence-ului. Serviciile de intelligence naționale se subordonează unor obiective comune... A venit timpul ca structurile noastre de intelligence, interne și externe, precum și culturile pe care le promovează să evolueze și să devină mai puternice, evoluând împreună.”¹²

„O lume în care avem de-a face cu astfel de amenințări este, cu siguranță, una plină de provocări. În cazul Războiului Rece, amenințarea unui potențial conflict deschis între SUA și URSS putea fi una catastrofală, dar, poate URSS nu a luat niciodată în considerare, în mod real, perspectiva unui război cu America, în timp ce azi, este destul de clar că Al-Qaeda vrea să intre în război cu noi.”¹³

Cele menționate mai sus sunt de natură să sublinieze existența unor necesități de cooperare și dialog stringente în contextul actual, necesități care devin din ce în ce mai vizibile și în sfera tradițional opacă și închisă a serviciilor de intelligence. Se cunoaște faptul că, extinderea din ce în ce mai accentuată a cooperării între serviciile diferitelor țări reprezintă cea mai importantă schimbare recentă din domeniul activității de intelligence. Conectivitatea crescândă dintre structurile de securitate interne pe de o parte, dar și dintre serviciile externe pe de altă parte, oferă argumente în favoarea ideii potrivit căreia, în prezent se poate vorbi nu doar de o cooperare internațională în creștere, ci poate chiar de o cooperare globală.¹⁴

Există totuși, cel puțin aparent, o relativă neconcordanță între o activitate de cooperare la nivel global și tradiționalele mecanisme de supraveghere și spionaj, care au avut dintotdeauna un caracter național. Pe de o parte nevoia de cooperare, de coacțiune și sprijin reciproc s-a impus ca un „trend” major și ca o necesitate vitală pentru asigurarea capacității de răspuns a serviciilor de informații la amenințările prezentului, iar pe de altă parte, aceleași amenințări și riscuri de securitate impun și reconsiderarea

¹² John Negroponte, Director General al Comunității de Intelligence, apud Peter Gill, Stephen Marrin, Mark Phythian, *Op. cit.*, p. 112.

¹³ Dr. Michael C. Desch, profesor în cadrul „Bush School of Foreign Policy”, Texas A&M University citat în *Intelligence Strategy: New Challenges and opportunities– Conference Proceedings*, 26-27 septembrie 2007, National Defence Intelligence College, Washington D.C., octombrie 2008, p. 73.

¹⁴ Richard J. Aldrich, *Global Intelligence Co-operation versus Accountability: New Facets to an Old Problem*, articol în *Revista Intelligence and National Security*, Editura Routledge – Taylor&Francis Group, Vol. 24, nr.1, ediția februarie 2009, p. 26.

importanței laturii defensive a activității de intelligence, în ciuda faptului că perspectiva unui potențial conflict „tradițional” poate părea neverosimilă.

O dovadă în plus care atestă sporirea exponențială a importanței atribuite de structurile de intelligence activității de cooperare externă simultan cu redefinirea relevanței acțiunilor de contraspionaj este dată de eforturile recente ale comisiilor de anchetă naționale, regionale și internaționale de a examina, analiza și reglementa aspecte care țin de aceste domenii. Relevante în acest sens sunt aprecierile Comisiei 9/11 care fac trimitere la necesitatea stabilirii unui schimb informațional orizontal real și eficient între structurile de intelligence ale SUA, dar și între acestea și serviciile partenere din afară și crearea unei rețele informaționale sigure, de încredere. Sintagma „*unity of effort in sharing information*”¹⁵ redă foarte elocvent însemnătatea deosebită atribuită, de autoritățile americane, activității de cooperare și se constituie într-o dovadă a disponibilității acestor structuri de intelligence, de altfel cele mai performante din lume, de a iniția și dezvolta parteneriate cu omologi străini. Aceeași comisie aduce în prim plan, în cadrul raportului întocmit după evenimentele din septembrie 2001, necesitatea restabilirii unei balanțe între informațiile dezvăluite și nevoia secretizării, adică între spectrul de parteneriate și relații de cooperare și activitățile absolut vitale de contrainformații. Recomandarea avansată face trimitere la stabilirea unor „proceduri de natură să asigure un cadru favorabil derulării activităților de cooperare”¹⁶, astfel încât să se restabilească echilibrul între volumul de informații „împărtășit” în calitate de partener și cumulul de acțiuni de protecție, cu caracter defensiv pe care orice stat le prioritizează fără excepție, indiferent de gradul de implicare în demersurile de cooperare.

Strategia Națională de Intelligence a SUA, cuprinde de asemenea, numeroase referiri la „necesitatea de a consolida relațiile de parteneriat deja existente cu omologi externi și de a crea altele noi, astfel încât să se poată oferi un răspuns eficient provocărilor de securitate globale”¹⁷. Se vizează de asemenea, stabilirea de politici care să reflecte principiul „need to share” și nu „need to know” pentru toate informațiile cu relevanță și eliminarea „proprietății” printr-un flux informațional deschis, precum și dezvoltarea de

¹⁵ *The 9/11 Commission Report* (document în variantă online). Loc de regăsire: adresa www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf -, site consultat la data de 07.05.2010, p. 418.

¹⁶ *Idem*.

¹⁷ *The National Intelligence Strategy of the United States*, august 2009 (variantă online). Loc de regăsire: adresa http://www.dni.gov/reports/2009_NIS.pdf, site consultat la data de 01.05.2010, p. 9.

rețele flexibile și sigure, având capacitatea de a se adapta la un mediu în continuă schimbare.¹⁸ Se remarcă așadar, tranziția graduală de la o mai veche politică definită de principii fixe și rigide privind secretizarea și compartimentarea muncii, de tipul „need to know”, la una flexibilă, într-un continuu proces de adaptare la realitățile curente, care prioritizează deschiderea, cooperarea și transparența (politică de tipul „need to share”).

Așadar, abordarea dominantă, survenită post 9/11, presupune o reconfigurare a comunităților de intelligence naționale, în vederea unei mai mari deschideri către exterior și unei apropieri mai strânse în plan intern. În unele state, aceasta a condus la constituirea de noi departamente de stat responsabile cu întreaga paletă de problematici care țin de securitatea internă. În altele, schimbarea s-a concretizat într-o mai bună coordonare între departamentele existente, dar și între acestea și structuri similare din exterior. Stabilirea de protocoale și proceduri de cooperare cu parteneri străini este una dintre prioritățile serviciilor de intelligence, această opțiune pobându-și eficacitatea în repetate rânduri, în contextul unei dinamici permanente a paletei de probleme de securitate.¹⁹

Pe de altă parte însă, analizele de specialitate arată că acțiunile de spionaj orientate împotriva SUA nu au scăzut numeric după evenimentele de la 11 septembrie 2001. Mai mult, potrivit raportului guvernului american, „activitățile instrumentate de servicii de spionaj adverse au sporit în densitate și complexitate în ultimii ani”.²⁰ Cu toate acestea, fondurile care ar fi trebuit fi alocate sectoarelor de contrainformații au fost redirecționate înspre alte segmente de activitate cu implicare în războiul împotriva terorismului global.²¹

Faptul că atât „rivalii”, cât și aliații au derulat activități de spionaj pe teritoriul SUA nu reprezintă totuși o surpriză pentru nimeni. După cum Seth Jones, oficial al RAND Corporation, a observat „sfârșitul Războiului Rece și emergența SUA ca unică superputere mondială au transformat această

¹⁸ *The National Intelligence Strategy of the United States*, august 2009 (variantă online). Loc de regăsire: adresa http://www.dni.gov/reports/2009_NIS.pdf, site consultat la data de 01.05.2010, p. 9.

¹⁹ L. Sondhaus, *Strategic Culture and Ways of War*, Londra, Ed. Routledge *apud* Craig A. Snyder, *Contemporary security and strategy*, ediția a doua, New York, Editura Palgrave-MacMillan, 2008, p. 112.

²⁰ Interagency OPSEC Support Staff, *Intelligence Threat Handbook*, Operation Security Information Series, Washington D.C., p. 2 (document în variantă online). Loc de regăsire: adresa <http://www.fas.org/irp/threat/handbook/index.html>, site consultat la data de 7.05.2010.

²¹ Chuck McCutcheon, *In an age of Terrorism, Don't Forget Conventional Spying, Experts Advise*, Newhouse News Service, 20 octombrie 2004, p.1.

țară într-o țintă atractivă pentru spionii din toate națiunile, inclusiv din cele aliene.”²² Inovațiile continue din domeniul militar, economic și tehnologic asigurate de-a lungul timpului de companiile americane și de agențiile guvernamentale au reprezentat un punct de interes major pentru alte state, dornice de a avea acces la aceste progrese tehnologice prin intermediul spionajului. Amplasarea bazelor militare americane în toate colțurile lumii a reprezentat un alt factor care a antrenat guvernele străine în activități secrete de intelligence, cu scopul de a înțelege mai bine demersurile actuale ale SUA și planurile lor de viitor.²³

Urmând aceeași direcție de analiză, Patrick Lang, fost analist al Defense Intelligence Agency (DIA), afirma: „Odată cu sfârșitul Războiului Rece, autoritățile au încetat să se mai preocupe cu activitatea de contrainformații. În consecință, nu a mai fost manifestată aceeași atenție față de menținerea persoanelor neautorizate la distanță de sfera informațiilor secrete.”²⁴ Acest interes crescând față de descoperirea secretelor SUA „se traduce” printr-o vulnerabilitate din ce în ce mai mare față de tentativele de penetrare, care apar ca urmare a multiplelor demersuri de recrutare inițiate de agențiile de intelligence, precum și ca urmare a disponibilității sporite de cooperare cu parteneri străini.

Cât de eficiente se vor dovedi aceste măsuri în cadrul procesului de „revitalizare” a activității structurilor de contraspionaj al SUA nu poate fi încă anticipat, mai ales în contextul sporirii fără precedent a inițiativelor de spionaj îndreptate împotriva propriilor parteneri. Cu siguranță, o bună parte din aceste activități nu vor fi dezvăluite niciodată opiniei publice. După cum explica și fostul ofițer CIA, Frederick Hitz, „în mod normal, atunci când un serviciu este deconspirat în acțiunile sale de către un serviciu partener, cu care derulează în mod constant activități comune, chiar dacă relațiile nu sunt întrerupte, problema este soluționată de comun acord între cele două structuri implicate în incident, de o manieră cât mai discretă”²⁵.

²² Seth G. Jones, *When Allies Send Spooks to America*, International Herald Tribune, 25 octombrie 2004, p. 284.

²³ *Ibidem*, p. 285.

²⁴ Citat de Faye Bowers, *U.S. unready for rising threat of 'moles'*, Christian Science Monitor, 8 aprilie 2005 apud Stéphane Lefebvre, *Spying on Friends?: The Franklin Case, AIPAC and Israel*, articol în *International Journal and CounterIntelligence*, vol. 19, Ed. Routledge – Taylor&Francis Group, 2006, p. 614.

²⁵ Frederick Hitz, fost ofițer CIA, apud Stéphane Lefebvre, *Spying on Friends?: The Franklin Case, AIPAC and Israel*, articol în *International Journal and CounterIntelligence*, vol. 19, Ed. Routledge – Taylor&Francis Group, 2006, p. 615.

III. Reglementări interne privind cooperarea internațională în intelligence

România, asemenea majorității noilor membri ai UE din regiunea central și est-europeană, este percepută ca puternic „atlantistă” și cu o viziune pro-americană, ca urmare a încercărilor repetate de a intra în NATO și a eforturilor depuse în vederea probării democratizării și credibilității sale. În consecință, inițierea de parteneriate strategice în diverse domenii de activitate cu SUA și alți parteneri occidentali a fost considerată o „extensie” firească a dezvoltării statului român.²⁶

„Într-o lume complexă, dinamică și conflictuală, aflată în plin proces de globalizare, înțelegerea profundă a tendințelor majore de evoluție a securității internaționale și a modului în care fiecare țară are șansa să devină parte activă a acestui proces constituie o condiție esențială a progresului și prosperității.”²⁷ Aceasta este una dintre premisele enunțate în partea introductivă a Strategiei de securitate națională a României, primul document de acest gen, al cărui conținut este făcut public. Luând ca etalon modelul occidental și îndeosebi pe cel american, țara noastră, în calitate de membru activ al UE și NATO, a inițiat un amplu proces de reformare la nivelul structurilor de securitate interne și externe, în vederea ralierei prompte la standardele impuse de partenerii externi, dar și de noile realități ale mediului de securitate.

Strategia de Securitate Națională a României dezvoltă problematica cooperării între serviciile de intelligence din România și cele externe în decursul unui întreg capitol – „Prioritățile participării active la construcția securității internaționale: promovarea democrației, lupta împotriva terorismului internațional și combaterea proliferării armelor de distrugere în masă”²⁸. Angajarea activă în îndeplinirea celor trei direcții de acțiune amintite este considerată drept „principalul imperativ al etapei actuale pentru politica de securitate a României”. Instrumentul propus pentru realizarea acestui obiectiv îl constituie relațiile de cooperare, care trebuie

²⁶ Mireille Rădoi, *My USA: Views on American National Security and Foreign Policy*, București, Editura Tritonic, 2007, p. 61.

²⁷ *Strategia de securitate națională a României – 2007* (document în variantă online). Loc de regăsire: adresa <http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf>, site consultat la data de 10.10.2011, p. 5.

²⁸ *Strategia de securitate națională a României – 2007* (document în variantă online). Loc de regăsire: adresa <http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf>, site consultat la data de 10.10.2011, p. 20.

să vizeze „adoptarea și aplicarea unor măsuri de tip pro-activ, anticipative, iar măsurile avute în vedere vor fi, prioritar, de natură politică, diplomatică, economică și socială, dar și de natură civică, dublate permanent de un efort adecvat, legitim și eficient, în plan informațional.”²⁹

În cadrul Viziunii Strategice 2007-2010, „cooperarea” este încadrată în categoria celor patru principii care fundamentează transformarea SRI: profesionalism, capabilitate, flexibilitate, cooperare. Prin implementarea principiului cooperării se vizează „dezvoltarea relațiilor bi/multilaterale, schimburilor de informații și operațiunilor în comun cu partenerii naționali și internaționali.”³⁰ Cooperarea, pe palierul național, cu celelalte servicii de informații și consolidarea profilului SRI în cadrul comunității de informații, precum și diversificarea conectării externe, în format bilateral și multilateral va reprezenta un important factor de multiplicare a eforturilor serviciului în domeniul anticipativ și în cel operațional.³¹

O analiză succintă a principalelor elemente constitutive ale proiectului de reformă al SRI relevă numeroase similitudini cu modelul american de reorganizare a comunității de intelligence, ceea ce constituie o dovadă în plus care atestă transformarea componentei de cooperare la nivel extern și adaptare la standardele occidentale dintr-o preocupare comună, într-una prioritară. Astfel, asemenea noii Strategii Naționale de Intelligence a SUA, elaborată în anul 2009, și proiectul de reformă al SRI face referire la „necesitatea îmbunătățirii capacității analitice și evaluativ-predictive” sau la „dezvoltarea unui concept modern privind managementul cunoașterii, bazat pe o infrastructură informatică integrată, fiabilă și eficientă.”³² Totodată, inițiativa creării de noi funcții și structuri simultan cu desființarea altora, considerate insuficient adaptate contextului actual, se regăsește și în planul de reorganizare a activității structurilor de securitate din România, ceea ce reprezintă o altă asemănare cu modelul american, abordat pe larg în subcapitolul anterior. Astfel, dacă în SUA au fost înființate o nouă funcție de conducere, cea de director al comunității de intelligence, peste 40 de „centre de fuzionare”, precum și un Consiliu Comun al Comunității

²⁹ *Ibidem*, p. 23.

³⁰ *Viziunea Strategică 2007-2010*, SRI (document în variantă online). Loc de regăsire: adresa <http://www.sri.ro/upload/viziunea.pdf>, site consultat la data de 10.10.2011, p. 6.

³¹ *Ibidem*, p. 11.

³² *Reforma SRI, Transformarea Serviciului Român de Informații* (document în variantă online). Loc de regăsire: adresa <http://www.sri.ro/upload/reforma.pdf>, site consultat la data de 10.10.2011, p. 2.

de Intelligence, în încercarea de a spori coeziunea între structurile de informații americane, în România s-a luat decizia implementării unui nou sistem de planificare integrată și a constituirii, în cadrul Serviciului Român de Informații, a Centrului Național CYBERINT, având misiunea de a preveni, proteja și gestiona consecințele în situația unor atacuri cibernetice.

Aceste inițiative menite să contribuie la dezvoltarea și modernizarea structurilor de intelligence din România, astfel încât cooperarea cu partenerii externi să sporească în eficiență și interoperabilitate, au depășit forma pur teoretică, materializându-se în contextul participării active la lupta împotriva terorismului.

Concluzionând, cele expuse în cadrul prezentului subcapitol evidențiază de o manieră foarte elocventă transformarea radicală a percepției structurilor de securitate naționale față de rolul și importanța atribuită relațiilor de parteneriat cu omologi externi. Sfârșitul Războiului Rece, dar mai ales evenimentele din septembrie 2001 au fost momentele de referință care au marcat trecerea într-o nouă etapă, cea a riscurilor și amenințărilor transfrontaliere, cărora nu li se poate oferi un răspuns adecvat decât la nivel multilateral.

Considerații finale

Așadar, demersurile de cooperare au cunoscut un trend constant ascendent, mai întâi în palierul militar, unde s-a remarcat existența unui flux informațional amplu și extrem de eficient între diferitele structuri, în cadrul operațiunilor comune derulate prin intermediul organizațiilor internaționale, dar și în domeniul securității, unde treptat, s-a conturat de asemenea o tendință pronunțată în acest sens, riscurile și amenințările de securitate putând fi prevenite și contracarate efectiv doar la nivel multilateral, prin schimburi constante de informații între servicii.

Important de avut în vedere este însă faptul că, parteneriatele la nivel internațional pot reprezenta o soluție viabilă doar în măsura în care este depășit planul abordării teoretice și există voința comună a tuturor actorilor implicați pentru structurarea și implementarea unei strategii clare și realiste, capabilă să-și atingă obiectivele fundamentale asumate. Mai mult, cooperarea în domeniul activității de intelligence a impus o nouă etapă în conlucrarea dintre serviciile de specialitate: deplasarea centrului de greutate dintre schimbul de informații cu caracter de generalitate spre cooperarea pe cazuri și acțiuni punctuale, ca modalitate de valorificare optimă a potențialului oferit de partenerii implicați.

Ultima perioadă (îndeosebi intervalul post 9/11) a adus progrese notabile în acest segment al muncii de informații, imperativele discreției și secretizării, elemente-cheie pentru reușita acțiunilor de intelligence, armonizându-se din ce în ce mai bine cu demersurile de cooperare bi și multilaterale, devenind mult mai flexibile și adaptabile la specificul fiecărei acțiuni impuse de mutațiile și provocările noului mediu de securitate.

Cu toate acestea, în prezent, după cum afirma și Eduardo Serra, fost ministru al Apărării în Spania, mecanismele cooperării la nivel internațional destinate combaterii amenințărilor transfrontaliere prezintă caracteristici perfectibile, în condițiile în care statele-membre încă apreciază că o bună parte din datele confidențiale importante pe care le dețin sunt prea sensibile pentru a fi puse la dispoziția tuturor partenerilor.³³

Se recomandă așadar, direcționarea eforturilor în vederea depășirii acestor limite care apar inerent în activitatea de cooperare, precum și formularea de soluții viabile, aplicabile în practică și nu doar la nivel teoretic, care să permită o armonizare cât mai eficientă între interesele individuale și de grup, între atributul „naționalismului” pe care multe state insistă încă să-l mențină și noile tendințe de organizare sub forma entităților multilaterale, colective. Deși prioritizarea interesului național rămâne încă o constantă a relațiilor bi și multilaterale dintre diferitele servicii de informații, evoluția și progresele deosebite înregistrate în acest domeniu, cel puțin în perioada post Războiul Rece, nu pot fi puse la îndoială. Din această perspectivă, se poate aprecia anticipativ, fără teama de a greși, continuitatea procesului de dezvoltare, consolidare și extindere a parteneriatelor dintre structurile de intelligence ale diferitelor state, ceea ce se va materializa într-o replică din ce în ce mai solidă la provocările noului mediu internațional de securitate.

Concluzionând, se impune o conștientizare a necesității deschiderii către exterior, a angrenării în forme de cooperare la nivel bi și multilateral, concomitent cu adoptarea tuturor măsurilor necesare armonizării intereselor individuale și colective, deziderat care nu se poate realiza decât valorificând la maximum resursele artei diplomatice.

³³ Eduardo Serra (ex-ministru al Apărării din Spania), *Necesitatea informațiilor în cadrul noilor politici de securitate*, articol în *Revista Securitate și democrație. Viitorul serviciilor de informații*, Madrid, 2000 apud Alina Goagă, *Mecanisme și forme de cooperare între serviciile de informații în domeniul combaterii terorismului*, București, 2007, p. 6.

Bibliografie

1. Aldrich, J., Richard, *Global Intelligence Co-operation versus Accountability: New Facets to an Old Problem*, articol în *Revista Intelligence and National Security*, Editura Routledge – Taylor&Francis Group, Vol. 24, nr.1, ediția februarie 2009, p. 26.
2. Baylis, J., Smith, S., *The Globalization of World Politics*, Londra, Oxford University Press, 2005, p. 480 *apud* Dr. Maricel Antipa, *Triumviratul dezastrului global*, București, Editura Monitorul Oficial, 2010, p. 7.
3. Bowers, Faye, U.S. unready for rising threat of 'moles', *Christian Science Monitor*, 8 aprilie 2005 *apud* Stéphane Lefebvre, *Spying on Friends?: The Franklin Case, AIPAC and Israel*, articol în *International Journal and CounterIntelligence*, vol. 19, Ed. Routledge – Taylor&Francis Group, 2006, p. 614.
4. Desch, C., Michael, profesor în cadrul „Bush School of Foreign Policy”, Texas A&M University citat în *Intelligence Strategy: New Challenges and opportunities – Conference Proceedings*, 26-27 septembrie 2007, National Defence Intelligence College, Washington D.C., octombrie 2008, p. 73.
5. Dolghin, Nicolae; Sarcinschi, Alexandra; Dinu, Mihai-Ștefan; *Riscuri și amenințări la adresa securității româniei. Actualitate și perspective*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004, p. 16.
6. Hertzberger, R., Eveline, *Counter Terrorism Intelligence Cooperation in the European Union*, European Foreign and Security Studies Policy Program, p. 2.
7. Hitz, Frederick, fost ofițer CIA, *apud* Stéphane Lefebvre, *Spying on Friends?: The Franklin Case, AIPAC and Israel*, articol în *International Journal and CounterIntelligence*, vol. 19, Ed. Routledge – Taylor&Francis Group, 2006, p. 615.
8. Jones, G., Seth, *When Allies Send Spooks to America*, *International Herald Tribune*, 25 octombrie 2004, p. 284, 285.
9. Maior, George, Cristian, autor al studiului introductiv al lucrării lui Steve Tsang, *Serviciile de informații și drepturile omului în era terorismului global. Geopolitica lumii secolului XXI*, trad. Irina Bondar, Cristina Dogaru, Laura Drăghici, Adelina Negoită, București, Ed. Univers Enciclopedic, 2008, p. 12.
10. McCutcheon, Chuck, *In an age of Terrorism, Don't Forget Conventional Spying, Experts Advise*, Newhouse News Service, 20 octombrie 2004, p.1.
11. Morris, Carter, Director al Sectorului „Information Sharing and Knowledge Management” din cadrul Oficiului de Intelligence și Analiză aparținând Departamentului de Securitate Internă SUA *apud Intelligence Strategy: New Challenges and opportunities – Conference Proceedings*, 26-27 septembrie 2007, National Defence Intelligence College, Washington D.C., octombrie 2008, p. 50.
12. Negroponte, John, Director General al Comunității de Intelligence, *apud* Peter Gill, Stephen Marrin, Mark Phythian, *Op. cit.*, p. 112.

13. Nolte, M., William, American Intelligence after the 2008 Election, articol în *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, Ed. Routledge – Taylor&Francis Group, 2008, p. 429-431, 433.

14. Rădoi, Mireille, *My USA: Views on American National Security and Foreign Policy*, București, Editura Tritonic, 2007, p. 61.

15. Serra, Eduardo, (ex-ministru al Apărării din Spania), Necesitatea informațiilor în cadrul noilor politici de securitate, articol în *Revista Securitate și democrație. Viitorul serviciilor de informații*, Madrid, 2000 apud Alina Goagă, *Mecanisme și forme de cooperare între serviciile de informații în domeniul combaterii terorismului*, București, 2007, p. 6.

16. Sondhaus, L., *Strategic Culture and Ways of War*, Londra, Ed. Routledge apud Craig A. Snyder, *Contemporary security and strategy*, ediția a doua, New York, Editura Palgrave-MacMillan, 2008, p. 112.

17. Tsang, Steve, *Serviciile de informații și drepturile omului în era terorismului global. Geopolitica lumii secolului XXI*, trad. Irina Bondar, Cristina Dogaru, Laura Drăghici, Adelina Negoită, București, Ed. Univers Enciclopedic, 2008, p. 234, 291.

Surse internet

1. www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf
2. http://www.dni.gov/reports/2009_NIS.pdf
3. <http://www.fas.org/irp/threat/handbook/index.html>
4. <http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf>
5. <http://www.sri.ro/upload/reformhttp://www.sri.ro/upload/viziunea.pdf>